

OM MICROPTERYX-LARVERNES OPTRÆDEN I VORE BIRKESKOVE

AF

W. M. SCHÖYEN.

I »Archiv for Mathematik og Naturvidenskab» for 1878 (p. 177—181) har jeg gjort opmærksom paa en hidtil ikke i de forstentomologiske Skrifter omhandlet Geometerart, *Cidaria dilatata* W. V., der i vore Fjeldtrakter oftere gjør sig i høi Grad bemærket ved sin Masseoptræden i Birkeskovene, idet Larverne afløve Birketræerne aldeles over store Strækninger og derved tilføie vore Fjeldbirkeskove betydelig Skade. Jeg skal ved denne Leilighed tillade mig at fæste Opmærksomheden ved nok en Larve, der ogsaa gjør sig i høi Grad bemærket i Birkeskovene i vore Fjeldtrakter, og om hvem man ligeledes forgjæves søger nærmere Oplysning i den forstentomologiske Literatur, idet den ligesaa lidt findes nævnt i den udenlandske Forstliteratur som i HOLMGREN'S Arbeide over de skandinaviske Forstinsekter: jeg mener nogle smaa Larver, der leve minerende i Birkebladene, hvilke de udhule aldeles, og som nok turde være observerede af adskillige af Tidskriftets Læsere.

I DAHLBOM'S i Aaret 1837 udgivne Arbeide: »Kort Underrettelse om Skandinaviske Insekters allmännare Skada och Nyttia i Hushållningen» finde vi de her omhandlede Larver første Gang beskrevne og afbildede, men de er der henførte til en aldeles feilagtig Insektart, nemlig til Birke-Snudebillen, *Rhynchites betulæ*

GYLL. Efterat have omtalt disse Snudebillers Forekomst i de unge Birkeskove om Vaaren og Sommeren, beskriver nævnte Forfatter (p. 47—48) deres Udviklingshistorie saaledes:¹

»I samme slags skogar varseblir man äfven om våren de utslagna björklöfven redan vissnade och gulbruna, men likväl quarsittande på sina stjelkar, som synas friska. Vid närmare betraktande befinnas dessa löf vara uppsvälde och liknande små genomskinliga putor, som äro tomma och endast innehålla svart pulverformig träck efter den mask, hvilken uppätit allt vextköttet inuti löfvet, men lemnat hinnorna orörda; dessa uppblåsas då af den inträngande luften. Gör man sig mödan undersöka vidare, skall man snart finna löf, som äro hälften gulaktiga och hälften gröna, samt hafva ännu larven kvar uti sig, — och i grannskapet träffas ofta hans föräldrar, Björkviflarne.»

»Björkviflens larv fullvext är perlegrå eller orent hvit; hufvudet och en fyrkantig fläck på prothorax svarta; hvarje segment är midtpå uppsväldt och vid incisurerna hopdraget; han får derigenom ett svullstigt utseende. Kroppen har inga fötter, men under buken befinnas små, korta och styfva börster, med hvilka djuret skjuter sig fram, liksom en orm hjälper sig fram med buk-fjellen. Kroppslängd $1\frac{1}{2}$ linia.»

»Denna larv, som jag icke vet om någon naturforskare förr observerat, lefver alltid i de saftigaste och frodigaste björklöfven. Sedan han förtärt ett sådant löf är han gemenligen fullväxt, kryper då ut genom ena ändan af löfvet och faller ned på marken, der han gömmer sig för att undergå sin förvandling.»

Det er jo nu en forlængst bekjendt Sag, at Birke-Snudebillerne Larver ikke leve paa denne Vis, men derimod i Bladruller, der fabrikeres af Moderinsektet ved Æglægningen, saaledes som man finder dette beskrevet i HOLMGREN'S ovennævnte Arbeide (p. 81—83). DAHLBOM'S Beskrivelse tilligemed de af ham leverede Afbildninger (fig. 7—7 a) hæve det over enhver Tvivl, at den Larve, han har jagtaget, er den samme, hvis sande Udviklingshistorie først lang Tid bagefter, i 1861, blev udredet af HOFMANN i Regensburg og beskrevet i HERRICH SCHÄFFER'S »Correspondenzblatt» for nævnte Aar (p. 126) som tilhø-

¹ Det følgende findes ogsaa indtaget i ASBJÖRNSEN'S »Naturhistorie for Ungdommen», 4:de Del: Insekterne (p. 113—114).

rende den lille Mölslægt *Micropteryx*. DAHLBOM har tydeligvis ikke lykkedes at faa disse Larver udklækkede, men har ikke desto mindre paa Grund af deres Forekomst paa Birk sammen med Birke-Snudebillerne følt sig saa »moralisk overbevist» om, at de maatte høre sammen, at han uden videre har slaaet dem sammen uden Støtte i nogen direkte Observation.

Vi har her i Skandinavien 3 almindeligt udbredte Arter af Slægten *Micropteryx*, hvis Larver paa den af DAHLBOM skildrede Maade leve minerende i Birkeblade, nemlig *M. sparmannella* BOSCH, *M. unimaculella* ZETT. og *M. semipurpurella* STEPH., medens en fjerde Art, *M. purpurella* HAW., der ligeledes lever paa samme Maade, endnu ikke vides fundet inden Skandinaviens Grændser, men dog nok ogsaa turde være at finde her, da den forekommer baade i England, Skotland og ved St. Petersburg. De flyve tidlig om Vaaren og et Stykke udover Forsommeren blandt Birketræerne og lægge sine Æg paa de unge udspringende Blade, hvori man saa senere faar iagttage Larverne i større og mindre Antal alt efter Omstændighederne. HOFMANN fandt dem i det anførte Aar i meget stort Antal ved Regensburg, men ellers synes de i Tyskland, ligesom overhovedet i det øvrige Europa, ikke at gjøre sig videre bemærkede, hvorfor de som nævnt ikke findes omhandlede i Forstlitteraturen. Hos os derimod høre disse Larver ligesom *Cidaria dilutata's* til de Insekter, der gjør sig mest bemærkede i vore Fjeldbirkeskove, hvor de ofte optræde i en saa enorm Mængde, at Skoven over store Strækninger staar aldeles brun, idet snart sagt hvert eneste Blad er besat af Larverne.

Forstmester BARTH, hvem jeg skylder mange interessante Meddelelser angaaende Forstinsekternes Optræden her i Landet, har til forskjellige Tider meddelt mig Exempler paa disse smaa Minerlarvers Masseoptræden inden hans Forstdistrikt, saasom i Gudbrandsdalen, Valders o. fl. Steder. Saaledes meddelte han mig i 1876, at »Fjeldbirkeskovene begge de foregaaende Aar ud paa Sommeren mangesteds havde et mere og mindre brunligt Udseende, hidrørende fra, at Bladene var visnede, fordetmeste til omtrent Midten af deres Længde fra Spidsen af; nogle ikke saa langt, andre helt ned til Bladstilken. Dette var foraarsaget af en liden Larve, der levede mellem Over- og Underhuden,

men som, naar jeg kom i Fjeldet, almindeligvis allerede var udkröben. Derimod var samtlige saaledes udseende Blade klövede i Spidsen, det er: et hult fladt Rum var dannet mellem Over- og Underhuden, medens selve Spidsen var hel (ikke gabende), og denne lille Hulning var altid fyldt med de pulverformige Exkrementer efter Larverne.» — I 1879 meddeler han videre: »Hvor jeg har reist iaar i Gudbrandsdalen og Valdres har paa visse Strækninger den tidligere omtalte lille Birke-Minerlarve været tilstede i langt større Mængde, end jeg før har seet, saa at jeg navnlig i Grimsdalen (mellem Rondane og Dovre-veien) omkring Midten af Juli fandt den derværende mishandlede og forkröblede Birkeskov staaende ganske rød eller brun uden et grönt Blad over store sammenhængende Vidder.» — Endelig iaar (1883): »Da jeg en Ugestid ind i Juli kom til Langmarkens Almenning i Vaage, var Birkeskoven i Miles Længde ganske brun af Minerlarvernes Hærjing. Larverne selv var da væk paa en og anden nær, der endnu fandtes i sit Rum mellem begge Overhudlag. Senere kom jeg til Sollien, hvor Larven ogsaa havde været, men ikke i nogen særdeles stor Mængde, dog saa at Birkenes mangesteds var halft brune (forresten grønne) efter deres Optræden.» — Selv har jeg ogsaa haft Anledning til at se Birketræerne paa denne Maade i mere og mindre Grad angrebne, saaledes i Odalen, Gudbrandsdalen, paa Dovrefjeld o. fl. St. Larven er hvert Aar at paatræffe i Birkebladene i ringere Antal, men saadan Masseoptræden som ovenfor skildret finder kun i visse Aar Sted og, som det synes, kun tilfjelds blandt Fjeldbirkeskovene, saaledes som Tilfældet ogsaa er med *Cidaria dilutata*.

Til Veiledning ved Bestemmelsen af de 4 ovennævnte, i Birkeblade udviklede Arter af Slægten *Micropteryx* hidsættes efter Dr. WOCKE (Stett. ent. Zeit. 1862 p. 73—74) følgende Schema:

- i. Fölehornene kortere end Halvdelen af Forvingerne.
 - a. Forvingerne livligt purpurviolette, guldgult gitrede, Hovedhaar graa. *Sparmannella* Bosc.
 - b. Forvingerne purpurfarvede med indströede mørkt guldgule Skjæl, Hovedhaar graabrune. *Purpurella* Haw.

2. Følehorn halv saa lange som Forvingerne.

Forvingerne violet-purpurfarvede, rigeligt besprængte med bleggult, Analplet hos ♂ smal, hos ♀ bredere, stedse tydelig bleg-gylden. Hovedhaar hos ♂ mørkt graabrune, hos ♀ graa, med rigelig gul Indblanding. *Unimaculella* ZETT.

3. Følehornene længre end Halvdelen af Forvingerne.

Bagvingerne bedækkede med Haarskjæl. *Semipurpur-
rella* STEPH.

Kristiania 5 December 1883.